

Oral presentation

การบูรณาการฐานข้อมูลสารเคมีด้วยเทคโนโลยี 1D และ 2D barcode ด้วย mobile application

ประเภทผลงานการพัฒนาระบบงาน ห้องปฏิบัติการ

นางสาวจันทน์ผา ต้นธนา ภาควิชาเภสัชเคมี คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
นางสาวเสาวนีย์ สุวรรณวงศ์ ภาควิชาเภสัชเคมี คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
นายวัชร พลเยี่ยม ภาควิชาเภสัชเคมี คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

1. บทนำ

ในปัจจุบันระบบฐานข้อมูลนับเป็นแหล่งข้อมูลที่มีการจัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ สามารถจัดเก็บข้อมูลได้เป็นจำนวนมากและสามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้เป็นอย่างมาก การจัดเก็บข้อมูลที่ตินั้นจะทำให้สามารถนำเอาข้อมูลมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลในปัจจุบันนั้นสามารถทำได้หลากหลายวิธีตั้งแต่การค้นข้อมูลตามชื่อของข้อมูลที่จัดเก็บ การค้นหาตามรหัสข้อมูลหรือการค้นหาตามคำสำคัญของข้อมูล การนำเอาระบบเทคโนโลยีของการอ่านรหัสแท่ง (barcode) มาใช้นั้นจะช่วยลดระยะเวลาในการพิมพ์ข้อมูลเพื่อค้นหาข้อมูลที่ต้องการ การอ่านรหัสแท่งนั้นจะสามารถอ่านข้อมูลออกมาเป็นรหัสข้อมูลซึ่งโดยมากแล้วจะเป็นชุดรหัสตัวเลข 13 หลัก ดังนั้นการพิมพ์คำค้นด้วยรหัสตัวเลขทั้ง 13 หลักนั้นจะใช้เวลาในการพิมพ์และมีข้อผิดพลาดได้ง่าย การนำเอารหัสแท่งมาใช้แทนชุดตัวเลขแล้วนำเอาเครื่องอ่านรหัสแท่งมาใช้ประกอบการค้นข้อมูล จะทำให้การเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการเป็นไปด้วยความรวดเร็ว แต่อย่างไรก็ตามการใช้ชุดรหัสแท่งซึ่งเป็นรหัสแบบ 1 มิติ (1D barcode) นั้นก็มีข้อจำกัดในเรื่องของข้อความซึ่งแปรผันตามความยาวของรหัสแท่ง ทำให้การค้นหาข้อมูลหรือการเข้าถึงข้อมูลที่มีความยาวมากๆ เช่น ชื่อบุคคล ข้อมูลหมายเลขติดต่อ ที่อยู่ หรือแม้กระทั่งข้อมูลของชื่อ web address หรือ url ทำได้ยาก ดังนั้นหากมีการจัดเก็บข้อมูลที่มีจำนวนมากๆ หรือข้อความจำนวนมากๆ นั้นการเลือกเอารหัสแบบแท่งชนิด 2 มิติ (2D barcode) หรือที่รู้จักกันดีในชื่อของ QR code มาประยุกต์ใช้ จะช่วยให้การเข้าถึงข้อมูลที่จัดเก็บไว้เป็นไปได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น นอกจากนี้เครื่องอ่านรหัส QR code นั้นก็ไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องอ่านเฉพาะ เพราะในปัจจุบันอุปกรณ์ smart device หรือ smart phone ก็สามารถติดตั้งโปรแกรมเพื่ออ่าน QR code ได้ [1]

ปัจจุบันภาควิชาเภสัชเคมี คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีระบบฐานข้อมูลที่มีการจัดเก็บข้อมูลสารเคมีต่างๆ ที่ภาควิชามีอยู่ นำเอาเทคโนโลยีของ QR Code มาพัฒนาผนวกเข้าไปในระบบฐานข้อมูลสารเคมี ซึ่งฐานข้อมูลนี้เก็บข้อมูลของประเภทของสารเคมี ตลอดจนข้อมูลความปลอดภัยของสารเคมี หรือ SDS ของสารเคมี ซึ่งจัดเก็บไว้ในรูปแบบของไฟล์เอกสารที่เข้าถึงได้ด้วย url ขนาดยาว ดังนั้นการพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารเคมีโดยการนำเอาเทคโนโลยีของ QR code มาใช้ จะช่วยให้การเข้าถึงข้อมูล SDS ของสารเคมีต่างๆ เป็นไปด้วยความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น หลังจากนั้นมีการปรับปรุงฐานข้อมูลมาอย่างต่อเนื่อง มีการสืบค้นข้อมูลสารเคมีโดยใช้รหัสแท่งแบบ 1D barcode ประยุกต์ใช้เพื่อติดตามสถานะของสารเคมีคงคลังในภาควิชา ซึ่งโดยปกติแล้วการใช้เครื่องอ่าน Barcode แบบชนิด 1 มิตินั้นจะอ่านค่าออกมาเพียงตัวเลขเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องมีการประยุกต์และดัดแปลงการใช้งานเพื่อให้สามารถเชื่อมข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงกับระบบฐานข้อมูลสารเคมีของภาควิชาได้โดยใช้ URL ที่มีความเฉพาะเจาะจงกับสารเคมีชนิดนั้นๆ เพียงการอ่านอ่าน Barcode แบบชนิด 1 มิติ โดยอาศัยอุปกรณ์ smart device ไม่ว่าจะเป็นในระบบของ iOS หรือ android ซึ่งเน้นการติดตามข้อมูลสารเคมีคงเหลือในระบบฐานข้อมูล เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และติดตามปริมาณคงเหลือ เพื่อวางแผนการจัดซื้อในอนาคตได้ นอกจากการพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อเอื้อประโยชน์ให้มีทั้ง 1D และ 2D barcode แล้ว การพัฒนาระบบ mobile application ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยในการช่วยอำนวยความสะดวกในการใช้งานโดยผู้ใช้งานไม่จำเป็นต้องใช้คอมพิวเตอร์ที่ต้องมีเครื่องอ่านรหัส การพัฒนาระบบ mobile application จะช่วยให้ผู้ใช้งานที่มีอุปกรณ์ประเภท smart device สามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ เป็นไปด้วยความรวดเร็ว เพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ของ Thailand 4.0

2. ขั้นตอนการดำเนินงาน

2.1 เครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่าย

เครื่องคอมพิวเตอร์แม่ข่ายที่ใช้ในการจัดเก็บฐานข้อมูล ซึ่งรวมถึงเว็บไซต์ของภาควิชาเภสัชเคมี คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีคุณสมบัติดังนี้

- ระบบปฏิบัติการ Linux
- ระบบเว็บเซิร์ฟเวอร์ Apache 2.4.7
- ระบบจัดการฐานข้อมูล PHP Version 5.5.9
- ระบบ Zend Engine v2.5.0
- ระบบบริหารจัดการ phpMyAdmin 4.0.10

2.2 รูปแบบการจัดเก็บข้อมูลในระบบฐานข้อมูลสารเคมี

ระบบฐานข้อมูลสารเคมีนั้นพัฒนาด้วยภาษา PHP ซึ่งเก็บข้อมูลสารเคมีในรูปแบบต่างๆ เช่น รหัสสี สัญลักษณ์ ชื่อสารเคมี ชื่อพ้อง สูตรเคมี ปริมาณที่เก็บ ชนิด บริษัท สถานที่เก็บ ประเภทของเสียอันตราย และ ข้อมูลของ SDS ในรูปแบบของไฟล์แนบ ดังนั้นในการเพิ่มรายการสารเคมีชนิดใหม่เข้าไปในฐานข้อมูลจะต้องค้นหา SDS ของสารเคมีชนิดนั้นๆ และแนบไฟล์เข้าไปในระบบด้วย

2.3 การพัฒนาช่องเก็บข้อมูลในรูปแบบของ QR Code และ Barcode

การพัฒนาในระยะที่ 1

ในระบบฐานข้อมูลเดิมจะต้องเพิ่มฟิลด์เก็บข้อมูลคือ QR code (2D) และต้องดำเนินการแปลงตำแหน่งที่เก็บไฟล์ในรูปแบบของ url อยู่ในรูปแบบของ QR code โดยอาศัยเว็บไซต์ต่างๆ ที่ให้บริการแปลงข้อมูลฟรี เช่น <http://www.qr-code-generator.com> และได้พัฒนาเพื่อลดระยะเวลาในการสร้าง รหัส QR code และนำภาพ QR code ที่ได้มาแทรก จึงได้อาศัย PHP QR code (LGPL) [2] มาใช้ เพื่อให้แปลงข้อมูลในส่วนของลิงก์ไฟล์เอกสาร SDS ไปเป็น QR code ได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องสร้างรหัส QR code จากเว็บไซต์ภายนอก หากมีการเปลี่ยนแปลงไฟล์ข้อมูล SDS ให้เป็นปัจจุบัน ตัวรหัส QR code ก็จะต้องเปลี่ยนแปลงไปทันที ดังรูปที่ 1 แต่ในปัจจุบันระบบฐานข้อมูลรองรับการสร้าง QR code โดยอัตโนมัติโดยไม่ต้องอาศัยเว็บไซต์แปลงข้อมูล

การพัฒนาในระยะที่ 2

ในระบบฐานข้อมูลต้องเพิ่มฟิลด์เก็บข้อมูล Barcode (1D) อ่านค่าออกเป็นตัวเลขหรือตัวอักษร โดยสามารถบรรจุได้ประมาณ 20 ตัวอักษร จึงเลือกใช้ Cas No. ของสารเคมี ในการสร้าง Barcode เพราะสารชนิดเดียวกัน

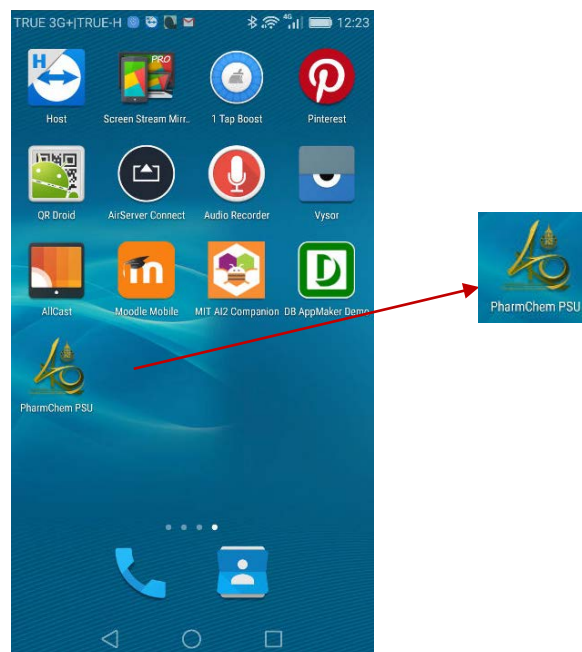
จะมี Cas no. เหมือนกัน เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูลสารเคมีที่สนใจ ดังแสดงในรูปที่ 1

ชื่อ MSDS	CAS	cas bcode	QR code
acetamidophenol.pdf	103902	 103902	
acetaminophen.pdf	103902	 103902	
msds.pdf	103902	 103902	

รูปที่1 แสดงช่องเก็บข้อมูล QR code และ Barcode บนฐานข้อมูลสารเคมี

2.4 การดำเนินการในส่วนของ Mobile Application

การเขียนโปรแกรม Mobile Application โดยพัฒนาในระบบ Android เนื่องจากเป็นระบบที่พัฒนาง่ายและไม่มีค่าใช้จ่าย ได้ทดสอบการใช้งานร่วมกับระบบฐานข้อมูลสารเคมี สามารถใช้ได้ทั้ง QR code (2D) และ Barcode (1D) เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูลสารเคมี ในฐานข้อมูลสารเคมี ภาควิชาเภสัชเคมี สำหรับการเขียน mobile application บน Android นั้นจะเขียนโดยใช้ App Inventor Version 2 ซึ่งออกแบบหน้าตาของโปรแกรมแบบใช้การสแกนได้ทั้ง Barcode และ QR code ด้วยการถือกล้องจากมือถือส่องเพียงครั้งเดียวและไม่จำเป็นต้องใช้โปรแกรมช่วย โดยโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นนั้นมีชื่อว่า PharmChem PSU ดังแสดงในรูปที่ 2

รูปที่2 แสดงหน้าจอโปรแกรม PharmChem PSU

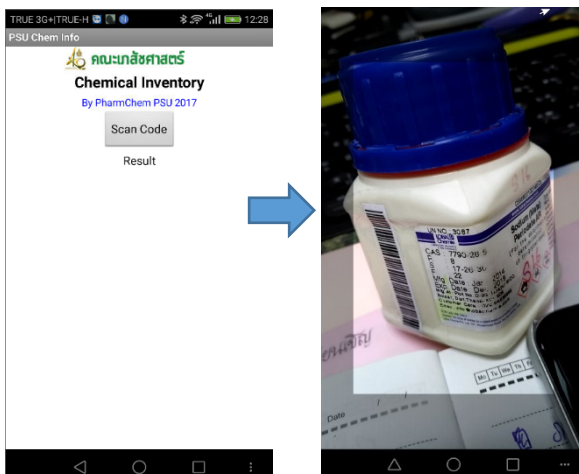
2.5 การนำ QR code (2D) และ Barcode (1D) ไปใช้งานจริง

เมื่อระบบฐานข้อมูลมีการพัฒนาจนเป็นที่พึงพอใจแล้ว การนำเอา QR code (2D) และ Barcode (1D) ไปประยุกต์ใช้จะทำให้ได้โดย การพิมพ์ QR code (2D) และ Barcode (1D) ของสารเคมีที่ต้องการลงบนสติ๊กเกอร์ใสให้มีขนาดเหมาะสมกับขวดสารเคมี จากนั้นนำไปตัดแต่ง แล้วติดลงบนข้างขวดภาชนะสารเคมี ดังรูปที่ 3

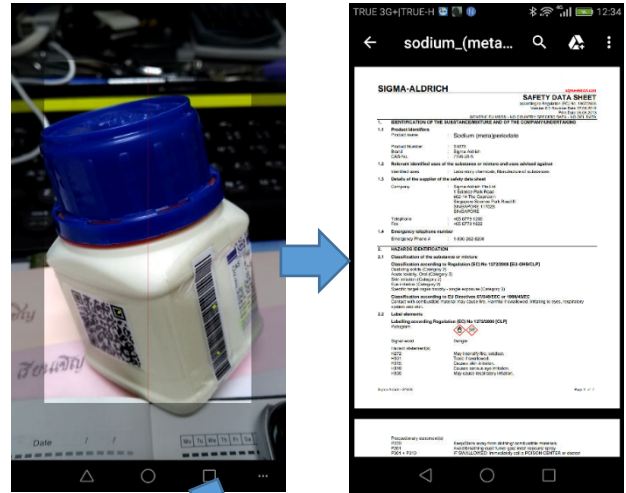
รูปที่ 3 แสดงการนำเอาสติ๊กเกอร์ QR code ไปติดลงบนขวดสารเคมี

การอ่านรหัส QR code (2D) และ Barcode (1D) ของสารเคมี ในงานนี้สามารถทำได้บนอุปกรณ์ ในระบบ Android โดยสามารถอ่านรหัส QR code เพื่อเข้าถึงข้อมูล SDS หรือเข้าถึงข้อมูลสารเคมี เพื่อติดตามสถานะคงคลังของสารนั้น ได้จากโปรแกรมเดียวกัน โดยมีการประชาสัมพันธ์และแนะนำการเข้าถึงข้อมูล SDS โดยใช้เทคโนโลยี QR code ให้กับนักศึกษาทุกคนที่ต้องเรียนในรายวิชาปฏิบัติการของภาควิชา โดยหน้าตาของโปรแกรม PharmChem PSU ถูกออกแบบให้ง่ายแก่การใช้งานดังแสดงในรูปที่ 4 ซึ่งการสแกนทั้ง Barcode และ QR code ทำได้โดยใช้ปุ่ม Scan Code เพียงปุ่มเดียวเท่านั้น

รูปที่ 4 แสดงหน้าตาโปรแกรม PharmChem PSU

ผลจากการสแกน QR code และ Barcode จะได้ผลลัพธ์ดังแสดงในรูปที่ 5

รูปที่ 5 แสดงผลลัพธ์ที่ได้จากการอ่าน QR code และ Barcode

3. สรุป

ปัจจุบันภาควิชาเภสัชเคมี คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้มีการนำเอาเทคโนโลยีของ QR code (2D) มาใช้ในการเข้าถึงข้อมูลความปลอดภัย หรือ SDS ของสารเคมี เพื่อให้นักศึกษาได้ตระหนักในเรื่องของความปลอดภัยในการทำงานในห้องปฏิบัติการ ได้นำเอา QR code มาผนวกเข้ากับการทำรายงานปฏิบัติการของนักศึกษา ซึ่งได้แนบ QR code ของสารเคมีเข้าไปด้วย หากมีอุบัติเหตุเกิดขึ้น เช่น สารเคมีหกและสัมผัสกับผิวหนัง ก็สามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลความปลอดภัยด้วยความสะดวกรวดเร็ว และใช้ Barcode ในการติดตามสถานะคงคลังของสารเคมี สามารถสำรวจสารเคมีได้โดยไม่ต้องเข้าเช็คในห้องเก็บสารเคมี เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการสั่งซื้อสารเคมีต่อไป ทั้งนี้ในการใช้งาน ทั้ง QR code (2D) และ Barcode (1D)

สามารถทำได้โดยใช้ โปรแกรมเดียวกัน ซึ่งพัฒนามาบนระบบ Android เท่านั้น พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์การใช้งาน และ แจกจ่าย Mobile Application ให้กับบุคลากร นักวิทยาศาสตร์ และนักศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อทดสอบการใช้งานต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเภสัชศาสตร์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของ เครื่องแม่ข่าย เพื่อใช้ในการพัฒนาระบบเว็บไซต์ ฐานข้อมูล สารเคมี และระบบสารสนเทศอื่นๆ ของภาควิชาเภสัชเคมี คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เอกสารอ้างอิง

- [1] พีรวิชัย ภาคนนท์กุล. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด (QR Code). คณะสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- [2] PHP QR Code open source (LGPL). <http://phpqrcode.sourceforge.net>
- [3] PHP Maker User's Manual, version 12.0. Hong Kong. e. World Technology Limited. (2016)
- [4] Antonio Taccetti. App Inventor2 with MySQL database: remote management of data. CreateSpace Independent Publishing Platform. (2016) USA

ประวัติผู้เขียน

1. นางสาวจันทน์ผา ต้นธนา สักส่วนที่ทำโครงการ (40%)
คุณวุฒิ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วท.ม.)
ตำแหน่ง นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ
หน่วยงาน ภาควิชาเภสัชเคมี คณะเภสัชศาสตร์ ม.อ.
โทรศัพท์ 074-288-861
ประสบการณ์ในงาน 19 ปี 7 เดือน
ผลงาน

1. Bioavailability and Pharmacokinetic Comparison of Two 2-mg Risperidone Tablet Formulations: A Single Dose, Randomized-Sequence, Double-Blind, 2-Way Crossover Study in Healthy Male Volunteers in Thailand J Clinical Therapeutics (2010), 32(10): 1842-1853

2. A. Exposure to Environmental Tobacco Smoke among Infants in Southern Thailand: A Study of Urinary Cotinine . Bull Environ Contam Toxicol (2008)80:34-37

2. นางสาวเสาวนีย์ สุวรรณวงศ์ สักส่วนที่ทำโครงการ (30%)
คุณวุฒิ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (ศษ.ม.)
ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ชำนาญการพิเศษ
หน่วยงาน ภาควิชาเภสัชเคมี คณะเภสัชศาสตร์ ม.อ.
โทรศัพท์ 074-288-861
ประสบการณ์ในงาน 25 ปี 3 เดือน
ผลงาน
  1. งานวิจัย เรื่อง ตัวบ่งชี้ที่จำเป็นในการประกันคุณภาพระดับ ภาควิชาในมุมมองของบุคลากร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
  2. งานวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดี ขององค์กรของบุคลากร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
3. นายวัชร พลเยี่ยม สักส่วนที่ทำโครงการ (30%)
คุณวุฒิ วิทยาศาสตร์บัณฑิต (เทคโนโลยีชีวภาพ) วท.บ.
ตำแหน่ง นักวิทยาศาสตร์
หน่วยงาน ภาควิชาเภสัชเคมี คณะเภสัชศาสตร์ ม.อ.
โทรศัพท์ 074-288-861
ประสบการณ์ในงาน 4 ปี 2 เดือน
ผลงาน
  1. ผู้ช่วยวิจัย โครงการอนุรักษ์สายพันธุ์กล้วยในภาคใต้ โดยทำให้เจริญช้า (slow growth)
  2. นักวิจัยร่วม โครงการการผลิตอะซิโตน บิวทานอล เอทานอล จากเส้นใยทลายปาล์มโดยใช้เชื้อผสม Clostridium sp. กับ Bacillus sp.